Opintokeskus **Sivis**

Kun palvelut vähenevät, vapaaehtoisten merkitys kasvaa – Miltä näyttää vapaaehtoistoiminnan Suomi vuonna 2026?

Marion Fields
Opintokeskus Sivis 2026

Kun palvelut vähenevät, vapaaehtoisten merkitys kasvaa
– Miltä näyttää vapaaehtoistoiminnan Suomi vuonna 2026?

Marion Fields
Opintokeskus Sivis 2026

ISBN 978-952-7088-16-6

Opintokeskus **Sivis**

Sisällys

Esipuhe 4

Johdanto 6

Osallistuminen jakautuu epätasaisesti 7

Millainen on vapaaehtoisten Suomi?

Katsaus alueellisiin eroihin 9

Lyhytkestoisista tehtävistä auttamisen iloon
– vetovoimatekijöitä ja koettua hyötyä 13

Vapaaehtoistoiminnan tulevaisuusnäkymiä
kaupungeissa ja maaseudulla 18

Havaintoja tulevaa varten 26

Lähteet 30

Esipuhe

Lähes joka toinen suomalainen osallistuu vapaaehtoistoimintaan, mutta vapaaehtoisten Suomi ei ole kaikkialla samanlainen. Vapaaehtoistoiminta Suomessa 2026 -tutkimus osoittaa, että osallistuminen jakautuu alueellisesti sekä koulutustaustan ja ikäryhmien mukaan eri tavoin. Erityisen kiinnostavaa on, että maaseudulla vapaaehtoistoimintaan osallistutaan kaupunkeja aktiivisemmin ja vapaaehtoisilla on hoidettavanaan enemmän erilaisia tehtäviä.

Julkisessa keskustelussa puhutaan usein nuorten vähenevästä osallistumisesta. Tutkimuksen aineistosta käy kuitenkin ilmi, että nuorimmista vastaajista 47 % oli osallistunut vapaaehtoistoimintaan viimeisen vuoden aikana, mikä on enemmän kuin monissa muissa ikäryhmissä. Nuorten vapaaehtoistoimintaan osallistumisessa haaste ei näyttäisi olevan kiinnostuksen puute vaan se, että nuoret haluavat erilaisia osallistumisen tapoja. He korostavat tiedon löydettävyyttä, kiinnostavia tehtäviä, selkeää sitoutumista ja sitä, että myös kaverit osallistuvat.

Suomalaisessa vapaaehtoistoiminnassa eletään joiltain osin kahdessa eri todellisuudessa. Maaseudulla vapaaehtoiset ylläpitävät monia yhteisöjen kannalta välttämättömiä toimintoja, esimerkiksi ikäihmisten auttamista ja pelastuspalveluita, kun taas kaupungeissa vapaaehtoisuudessa korostuvat maaseutua enemmän vertaistuki, ihmisoikeusteemat ja maahanmuuttajien tukeminen. Kaupungeissakin kuitenkin osallistutaan eniten ikäihmisiä auttavaan toimintaan.

Tulokset herättävät kysymyksiä tulevaisuudesta. Vastaajat uskovat vapaaehtoistoiminnan merkityksen kasvavan tilanteessa, jossa yhteiskunnan resurssit vähenevät ja avun tarve lisääntyy. Samaan aikaan huolta aiheuttavat vapaaehtoisten riittävyys, ikääntyvien aktiivien jaksaminen sekä nuorten mukaan saaminen. Yhdistykset säilyttävät pitkälti merkityksensä vapaaehtoistoiminnan tarjoajina, mutta vastaajat kantavat huolta myös niiden resurssien vähenemisestä.

Artikkeli tarjoaa ajankohtaisen ja monipuolisen näkymän siihen, millä tavoin vapaaehtoistoiminta ylläpitää suomalaista yhteiskuntaa, ja mitä sen tulevaisuuden turvaaminen edellyttää.

Marion Fields
VTT, asiantuntija
Opintokeskus Sivis

Vapaaehtoistoiminnan neljä tulevaisuuden haastetta

1.

Kuka auttaa auttajia?

Maaseudulla vapaaehtoiset pitävät yllä palveluja ja yhteisöjä, mutta kuormitus kasvaa.

2.

Miksi nuoret eivät löydä mukaan, vaikka haluaisivat?

Nuorten haaste ei ole kiinnostuksen puute, vaan sopivien mahdollisuuksien puute.

3.

Miten vaalimme kohtaamisia?

Vapaaehtoiset haluavat jatkossakin tuoda ihmisiä ja yhteisöjä yhteen ja vahvistaa luottamusta.

4.

Uudistuuko vapaaehtoistoiminta ajoissa?

Jatkuvuus edellyttää uusia toimintatapoja, nuorten äänen kuulumista ja kevyempiä rakenteita.

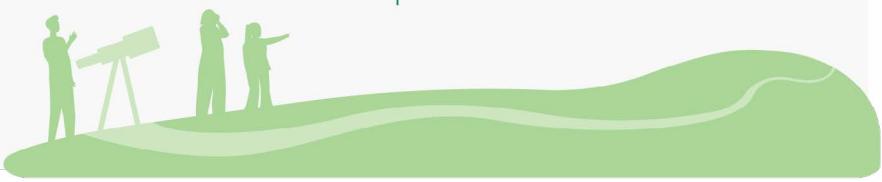

Johdanto

Suomalaisessa vapaaehtoistoiminnassa ja esimerkiksi yhdistyksissä näkyy toiminnan ja toimintakulttuurin eriytymistä maakunnittain sekä kaupunkien ja maaseudun välillä, kuten oikeusministeriön vuonna 2024 ilmestynyt raportti (Alanko jne. 2024) havainnollistaa. Lisäksi pitkään on keskusteltu sitoutumisen lyhytaikaistumisesta ja sukupolvien välisistä eroista. Kaupungeissa nousseen vapaamuotoisen kaupunkiaktivismin on nähty muodostavan järjestöjen ja muun kolmannen sektorin rinnalle oman neljännen sektorinsa (Mäenpää ja Faehnle 2021), vaikka perinteisetkin organisoidut vapaaehtoistoiminnan muodot ovat säilyttäneet suurelta osin suosiotaan. Samaan aikaan järjestöt ovat resurssien ja palkatun henkilöstön vähetessä enenevästi kiinnittäneet huomiota vapaaehtoistoiminnan vaativuuteen nostamalla vapaaehtoiset tärkeäksi resurssiksi, joiden osaamista tulee tukea (Fields 2024).

Alueellisia kysymyksiä on aiemmin tarkasteltu esimerkiksi toimintaa tarjoavien yhdistysten näkökulmasta, mutta miltä erot näyttävät vapaaehtoistoiminnassa yksilöiden kohdalla? Tämä katsaus valottaa Vapaaehtoistoiminta Suomessa 2026 -kyselyn tuloksia erityisesti tästä näkökulmasta. Kyselyn tilasivat Diakonissalaitos, Kansalaisareena, Kirkkohallitus, Marttaliitto, Opintokeskus Sivis, Suomen Partiolaiset ja Suomen Punainen Risti ja sen toteutti Taloustutkimus Oy verkkopaneelissa 29.4.–7.5.2026 välisenä aikana. Vastaajia oli 3 111.

Artikkelissa keskitytään erityisesti alueellisiin eroihin maakunnan, suuralueen ja kaupunki/maaseutu -eron näkökulmasta, mutta tarkastelussa on muitakin vastaajien taustoihin liittyviä eroja. Artikkeli keskittyy osallistumiseroihin, vapaaehtoistoiminnan koettuihin pito- ja vetovoimatekijöihin ja hyötyihin sekä tulevaisuuden näkymiin. Kaikkia tarkastellaan aluenäkökulmasta, mutta vastauksia vertaillaan myös vastaajien taustan mukaan.

Osallistuminen jakautuu epätasaisesti

Kuka Suomessa osallistuu vapaaehtoistoimintaan? Kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden aikana vapaaehtoistoiminnassa oli ollut 46 % vastaajista (n = 1427). Toiminnassa olleet vastaajat olivat olleet toiminnassa edellisen neljän viikon aikana keskimäärin 17,6 tuntia (mediaani 17) eli vähän yli neljä tuntia viikossa. Viimeisen vuoden aikana keskimääräisellä toimintaan osallistuneella vastaajalla on ollut 3,7 (mediaani 3) erilaista vapaaehtoistehtävää.

Koulutustaustalla on selkein yhteys osallistumiseen; muiden tekijöiden yhteys oli huomattavasti heikompi[1]. Korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneista 39 % (109 vastaajaa) oli ollut vapaaehtoistoiminnassa viimeisen 12 kuukauden aikana, toisen asteen koulutuksen suorittaneista (ammattikoulu, lukio, opisto) 41 % (595) ja korkeakoulutetuista (yliopisto, AMK) 52 % (723) – myös korkeakoulutettujen ammattiryhmien keskuudessa osallistuminen on muita yleisempää. Koulutustausta ei kuitenkaan vaikuttanut merkitsevästi siihen, montako tehtävää vastaajalla oli ollut tai montako tuntia hän oli antanut aikaansa. Vuoden 2024 kyselyyn verrattuna vapaaehtoistoimintaan osallistuminen on kasvattanut suosiotaan korkeakoulutettujen keskuudessa. Korkeintaan kansa- tai peruskoulun tai toisen asteen koulutuksen suorittaneiden kohdalla osuudet ovat ennallaan.

Muista vastaajista on syytä nostaa esiin työttömät, joista 41 % (80 kpl) oli ollut vapaaehtoistoiminnassa. Vuoteen 2024 verrattuna heidän osallistumisensa on noussut. Silloin heistä 29 % oli ollut mukana. Työttömyys on vuonna 2026 ollut korkeammalla tasolla myös korkeakoulutettujen keskuudessa (Työllisyyskatsaus kesäkuu 2026), mikä saattaa osittain

[1] Vastaajia vertailtiin analyysissä asuinpaikan, sukupuolen, iän, koulutustaustan, elämänvaiheen, maahanmuuttajuuden, ammatin ja tulojen mukaan.

selittää tätä. Työttömien vastaajien näkemykset vapaaehtoistoiminnasta lähenivät kaikkiaan vuonna 2026 vastaajien keskiarvoa aiempiin kyselyihin verrattuna.

Kun tarkastellaan vastaajia iän mukaan, nuorimmista eli 15–24-vuotiaista vastaajista 47 % on osallistunut toimintaan. Osallistuminen hieman laskee 25 ja 34 vuoden välillä, mutta nousee sitten taas. Suuria eroja tunneissa ja tehtävien määrässä ei ikäryhmien välillä ole. Ikä on kuitenkin otettu vastaajia erottelevan koulutustaustan lisäksi mukaan jatkovertailuihin, koska erityisesti nuorten osallistumisesta kannetaan jatkuvasti huolta.

Vapaaehtoistoiminta Suomessa 2026

46 %
vastaajista on osallistunut vapaaehtoistoimintaan viimeisen 12 kuukauden aikana

17 tuntia
keskimääräinen ajallinen panos viimeisen neljän viikon aikana

3 tehtävää
keskimäärin vapaaehtoisilla

67 % ollut mukana esim. yhdistyksen tarjoamassa toiminnassa,
21 % vapaasti organisoituneessa toiminnassa ja
12 % molemmissa

Suosituimmat toimialat:
% vapaaehtoisista

1. seniorit ja ikäihmiset 28 %
2. asukas-, asuinalue- tai kylätoiminta 26 %
3. lapset 24 %
4. liikunta 22 %
5. nuoret 19 %

Suosituimmat tehtävät:
% tehtävistä

1. auttaminen 45 %
2. talkootyö 36 %
3. hallinto- ja luottamustehtävät 29 %
4. tapahtumien järjestely 24 %
5. lasten harrastuksiin liittyvät tehtävät 19 %

Millainen on vapaaehtoisten Suomi? Katsaus alueellisiin eroihin

Alueellisesti tarkastellen maakuntien ja suuralueiden (tässä kyselyssä Uusimaa, Etelä-Suomi, Länsi-Suomi, Itä- ja Pohjois-Suomi) väliset erot toimintaan osallistumisessa eivät olleet suuria. Maakuntatasolla aktiivisimpia vapaaehtoisia ovat Varsinais-Suomessa ja Satakunnassa asuvat vastaajat. Asuinmaakuntaa suurempi, tilastollisesti merkitsevä ero löytyy kaupungeissa ja maaseudulla asuvien vastaajien väliltä. Kaupunkilaisista vastaajista 44 % (1 090) on ollut viimeisen 12 kuukauden aikana toiminnassa, maaseudulla asuvista jopa 51 % (337). Sekä eri puolilla Suomea että kaupungeissa ja maaseudulla tuntimäärä on lähellä keskiarvoa, mutta maaseudulla asuvista vastaajista on keskiarvon mukaan ollut merkitsevästi enemmän tehtäviä hoidettavanaan (4,5). Kaupunkilaisten tehtävien määrä, 3,8, vastaa kaikkien vastaajien keskiarvoa.

67 % (958/1427) vapaaehtoistoiminnassa mukana olleista vastaajista on osallistunut jonkin yhteisön tarjoamaan toimintaan. Pitkäkestoisessa toiminnassa on ollut 46 % (660) ja säännöllisessä toiminnassa 45 % vastaajista (641). Heidän osuutensa vuoden 2024 kyselyyn nähden on hieman kasvanut (silloin 39 % oli mukana pitkäkestoisessa ja 44 % satunnaisessa toiminnassa). Kaupunkilaiset ovat olleet hieman maaseudun asukkaita enemmän pitkäkestoisessa, säännöllisessä ja organisoidussa toiminnassa.

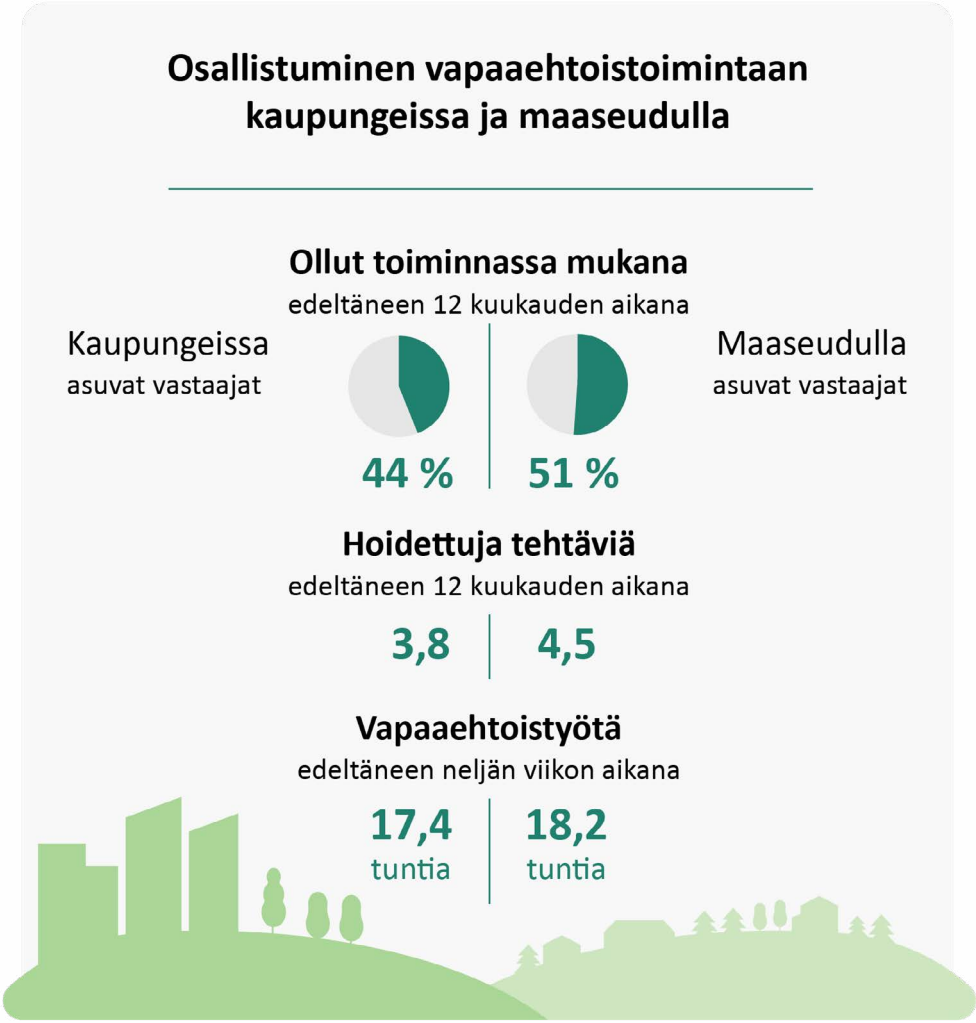

Aineistosta käy ilmi, että suuri osa vapaasti organisoidusta vapaaehtoistoiminnasta Suomessa on maaseudun suoraa auttamistyötä. Samaan aikaan kuitenkin myös kaupunkiaktivismin kaltainen omaan asuinalueeseen tai kylään liittyvä neljännen sektorin toiminta näkyy siinä mielessä, että aiheeseen liittyvässä toiminnassa ollaan lyhytkestoisemmin, satunnaisemmin ja useammin vapaasti organisoituen kuin muissa vapaaehtoistehtävissä niin kaupungeissa kuin maaseudullakin.

Suuralueiden sekä kaupunkien ja maaseudun välillä on jonkin verran eroa siinä, kuka koulutukseen osallistuu. Koulutustaustan yhteys osallistumiseen on Uudellamaalla sekä Itä- ja Pohjois-Suomessa ja yleensä kaupungeissa on vahvempi kuin maaseudulla ja muualla Suomessa. Uudellamaalla, jossa erot ovat kärjistyneimmät, korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneista vastaajista vain 34 % on ollut mukana toiminnassa viimeisen 12 kuukauden aikana, mutta korkeakoulutetuista 53 %.

Ikäryhmittäin kaupungeissa erityisesti nuoret aikuiset (25–34-vuotiaat) ovat kaikkialla Suomessa osallistuneet maaseutua enemmän, mutta erot olivat pienempiä kuin koulutustaustan suhteen. Itä- ja Pohjois-Suomessa nuorten ja nuorten aikuisten osallistuminen on huomattavan vähäistä. Siellä 15–24-vuotiaista 43 % ja 25–34-vuotiaista 38 % oli ollut toiminnassa mukana.

Millä toimialoilla ja missä tehtävissä maaseudulla ja kaupungeissa toimitaan? Sekä toimialojen että tehtävien suhteen kysymyksiin vastasivat viimeisen 12 kuukauden aikana toiminnassa olleet 1 427 vastaajaa, ja valittavana oli suuri määrä erilaisia vaihtoehtoja. Toimialoittain kaikkien vastaajien keskuudessa toiminnassa mukana olleista vastaajista eniten oltiin mukana senioreihin tai ikäihmisiin liittyvässä toiminnassa (28 %), sitten asukas-, asuinalue- tai kylätoiminnassa (26 %), lapsiin liittyvässä toiminnassa (24 %), liikuntatoiminnassa (22 %) ja nuoriin liittyvässä toiminnassa (19 %). Tehtävistä suosituimpia taas olivat auttaminen (45 %), talkootyö (36 %), hallinto- ja luottamustehtävät (29 %), tapahtumien järjestelyyn laajasti liittyvät tehtävät (24 %) ja lasten harrastuksiin liittyvät tehtävät (19 %).

Kaupunkien ja maaseudun välillä toimialojen suosittuus oli melko lähellä kaikkia vastaajia, mutta niihin ja tehtäviin liittyvissä volyymeissä oli joitain tilastollisesti merkitseviä eroja.

Kaupungeissa hieman maaseutua suositumpaa oli muun muassa vertaistukeen liittyvä toiminta ja tehtävät sekä ihmisoikeuksiin ja maahanmuuttajien tukemiseen liittyvä toiminta, mutta erot olivat vähemmän korostuneita.

Suurimmat erot vapaaehtoistoiminnassa kaupunkien ja maaseudun välillä toimialan mukaan

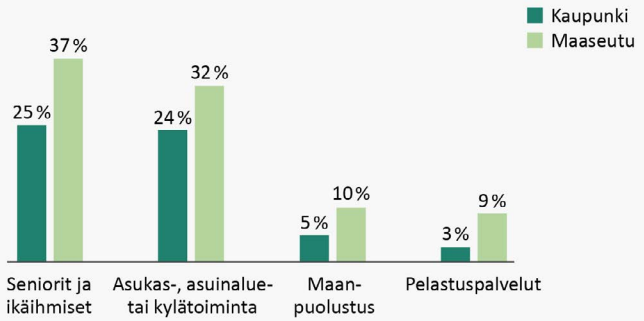

Vapaaehtoistoiminnan toimialoihin liittyvät erot kaupungeissa ja maaseudulla asuvien viimeisen 12 kk aikana vapaaehtoistoiminnassa olleiden vastaajien kesken

Suurimmat erot vapaaehtoistoiminnassa kaupunkien ja maaseudun välillä tehtävien mukaan

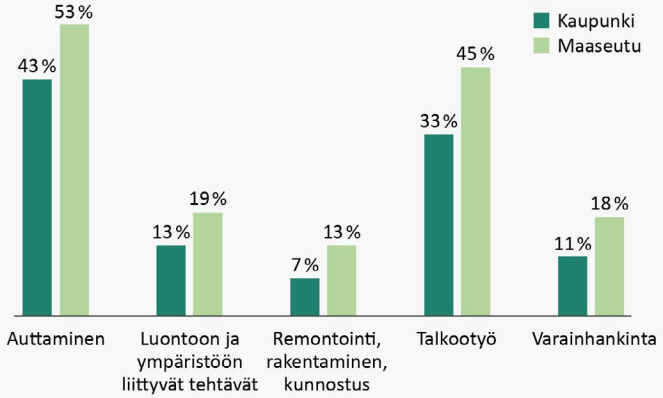

Vapaaehtoistoiminnan tehtäviin liittyvät erot kaupungeissa ja maaseudulla asuvien viimeisen 12 kk aikana vapaaehtoistoiminnassa olleiden vastaajien kesken

Seniorityön, pelastustehtävien ja auttamistyön korostuminen sekä se, että maaseudulla asuvilla vastaajilla on hyvin monenlaisia tehtäviä hoidettavanaan, vastaa Alangon jne. (2024, s. 18) havaintoja kansalaistoiminnan luonteesta maaseudulla: ”…vapaaehtoisten merkitys korostuu ihmisten välttämättömistä tarpeista huolehtimisessa. Palveluja ei syrjäisemmillä alueilla välttämättä ole, ja siellä voi myös asua ihmisiä, joilla ei ole varaa palveluista maksaa. Kansalaistoimijat mahdollistavat ikääntyneiden asiointia, yksinäisyyden torjumista ja kaikkiaan sitä, että ikääntyneet pystyvät näillä alueilla asumaan.” Auttamistehtävistä vertaistuki olikin ainoita, johon liittyvä vapaaehtoistoiminta on vilkkaampaa kaupungeissa.

Maaseudun vastaajat olivat kaupunkilaisia useammin yli 50-vuotiaita tai eläkeikäisiä, joten heistä piirtyy kuva keski-ikäisestä tai vanhemmasta auttajasta, joka paikkaa yhteiskunnan palveluita monipuolisesti. Kuten myöhemmin käy ilmi, näiden toimijoiden jaksaminen on hyvin olennaista vapaaehtoistoiminnan ja myös harvaan asuttujen alueiden tulevaisuudelle.

Lyhytkestoisista tehtävistä auttamisen iloon – vetovoimatekijöitä ja koettua hyötyä

Kyselyssä selvitettiin tekijöitä, jotka helpottaisivat vapaaehtoistoimintaan mukaan tulemista heille, jotka eivät ole olleet mukana lainkaan tai pitkään aikaan, sekä vapaaehtoistoiminnan koettuja hyötyjä ja pitovoimatekijöitä nykyisten vapaaehtoisten keskuudessa. Erot vastauksissa maakuntien ja suuralueiden tai kaupungeissa tai maaseudulla asuvien välillä olivat varsin pieniä, mutta koulutustaustalla ja iällä on jonkin verran yhteyttä vastauksiin.

Niitä vastaajia, jotka eivät ole viimeisen 12 kuukauden aikana olleet toiminnassa, pyydettiin merkitsemään 1–3 tärkeintä **vetovoimatekijää**, jotka helpottaisivat toimintaan tulemista. Ne liittyvät toimintaan itseensä (tehtävien kiinnostavuuteen, aloittamisen helppouteen, viestintään jne.), yksilön ominaisuuksiin (toimintakyky, koettu pärjääminen tehtävissä), hänen saamaansa tukeen sekä konkreettisesti että ryhmään kuulumisen näkökulmasta sekä siihen, saako hän kulukorvauksia tai onko hänellä osallistuessaan huolta työttömyyskorvauksien tai muiden etuisuuksien menettämisestä. Pitkään jatkunut trendi vapaaehtoistoiminnan muuttumisesta lyhytkestoisemmaksi ja satunnaisemmaksi näkyy siinä, että lähes puolet (45 %) kysymykseen vastanneesta 1 648 henkilöstä kokee, että lyhytkestoisten tehtävien saatavuus helpottaisi toimintaan tulemista. Seuraavaksi esitellään vetovoimatekijöistä viisi tärkeintä kaikkien vastaajien, korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneiden ja 15–24-vuotiaiden näkökulmasta.

Alueelliset erot koetuissa vetovoimatekijöissä olivat pieniä. Kulukorvaukset olivat ainoa asia, jossa alueiden välillä ero siinä, kuinka moni merkitsi sen tärkeimpien vetovoimatekijöiden joukkoon, oli tilastollisesti merkitsevä. Maaseudulla ja erityisesti pitkien välimatkojen Itä- ja Pohjois-Suomessa tämä koetaan selkeämmin vetovoimatekijäksi kuin

kaupungeissa muualla. Kun kaikista tähän kysymykseen vastanneista 9 % oli valinnut tämän yhdeksi kolmesta tärkeimmästä vetovoimatekijästä, maaseudulla heidän osuutensa oli 13 % ja esimerkiksi Etelä-Savossa asuvien vastaajien keskuudessa jopa 25 %.

Vapaaehtoistoiminnan merkittävimmiksi koetut vetovoimatekijät vapaaehtoistoimintaan osallistumattomien vastaajien keskuudessa (N = 1684) ja heistä erikseen korkeintaan perusasteen opinnot suorittaneiden (N = 170) ja 15–24-vuotiaiden (N =207) keskuudessa

Toiminnassa mukana olleilta vastaajilta kysyttiin myös heidän **kokemistaan hyödyistä**, joita he arvioivat asteikolla 1–5 (1 = täysin eri mieltä … 5 = täysin samaa mieltä). Analyysistä poistettiin En osaa sanoa -vastaukset. Hyötyjä olivat mm. yksinäisyyden väheneminen, taitojen tai työllisyysmahdollisuuksien paraneminen, yhteiskunnallinen vaikuttaminen tai yleisesti toiminnan myönteiseksi koettu vaikutus.

Hyötyjen kokeminen jakautui tasaisesti kaupunkien ja maaseudun vastaajien kesken. Suuralueittain eroja kuitenkin muodostui. Toiminnassa viimeisen 12 kuukauden aikana olleet pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla asuvat vastaajat kokivat saaneensa lähes kaikkia hyötyjä muita enemmän ja Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvat muita vähemmän. Jopa vapaaehtoistoiminnan kautta saadut vaikuttamismahdollisuudet koetaan toiminnassa olleiden keskuudessa jonkin verran paremmiksi Uudellamaalla (ka. 3,8/5) ja heikoimmiksi Itä- ja Pohjois-Suomessa (ka. 3,6/5), vaikka ero ei ole tilastollisesti merkitsevä.

Muista taustatekijöistä tulee mainita, että vaikka vain perusasteen koulutuksen suorittaneet henkilöt ovat muita harvemmin toiminnassa mukana, heidän kokemansa hyödyt esimerkiksi työllistymisen suhteen ovat huomattavat: kun kaikkien vapaaehtoistoiminnassa olleiden vastaajien keskiarvo tämän kysymyksen suhteen on 2,7/5, korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneiden vapaaehtoisten kohdalla se on 3,2, joka poikkeaa erittäin merkitsevästi muista ryhmistä. Toisaalta korkeakoulutetut vastaajat ovat kokeneet muita useammin voivansa vaikuttaa asioihin vapaaehtoistoiminnan avulla (keskiarvo 3,6/5, korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneiden vastaajien keskiarvo 3,3).

OECD:n tuoreen luottamustutkimuksen (2026) mukaan suomalaiset kokevat jonkin verran muita OECD-maita enemmän voivansa vaikuttaa päätöksentekoon vapaaehtoistoiminnassa, mutta kokemus ei jakaudu tasaisesti. Yleisesti ottaen korkeakoulutetut kokevat muita useammin saavansa äänensä kuuluviin yhteiskunnassa. Vaikuttaminen ja muu yhteistyö viranomaisten kanssa myös vahvistavat luottamusta yhteiskunnassa.

Vapaaehtoistoiminnan hyötyjä käsittelevässä osiossa kysyttiin myös toiminnan mahdollisista negatiivisista vaikutuksista, tarkemmin kuormittumisen ja syrjinnän kokemuksista toiminnassa. Keskimäärin vastaajista harva oli kokenut näitä negatiivisia asioita. Kuitenkin korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneet vapaaehtoiset ovat kokeneet tulleensa muita useammin syrjityksi toiminnassa, vaikka heidänkin kohdallaan se on varsin harvinaista: korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneista 9 % oli vähintään osittain samaa mieltä väittämän kanssa, muista huomattavasti vähemmän.

Vapaaehtoistoiminnassa olleilta vastaajilta kysyttiin myös asioista, jotka saisivat pysymään mukana eli **pitovoimatekijöitä**. Niihin kuului muun muassa mahdollisuus auttaa ja vaikuttaa, huoli kohderyhmästä ja että toiminnassa olisi itsen kaltaisia ihmisiä, vapaaehtoisista huolehdittaisiin eikä ketään syrjittäisi. Kaikkien kysymykseen vastanneiden keskuudessa tärkeimmät pitovoimatekijät ovat mahdollisuus auttaa (40 %), että mukana olisi vastaajan itsensä kaltaisia ihmisiä (36 %) ja että hän kokisi itsensä tervetulleeksi yhteisöön (25 %). Tässä osiossa vastauksilla ei ollut selkeää yhteyttä vastaajan asuinpaikkaan, mutta koulutus ja ikä ovat yhteydessä joihinkin pitovoimatekijöihin liittyviin vastauksiin. Seuraavaksi esitellään korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneiden ja 15–24-vuotiaiden kohdalla niitä tekijöitä, joita he pitävät muita tilastollisesti merkitsevästi itselleen tärkeämpänä. Korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneiden vastaajien kohdalla on tärkeää huomata, että muita ryhmiä yleisempi kokemus syrjinnästä toiminnassa näkyy myös alla esitellyssä vastauksessa.

Vastaajien keskuudessa muista ryhmistä eläkeikäisille korostuivat sisällön saaminen päiviin ja elämään sekä huoli toiminnan kohderyhmästä muita vastaajia enemmän. Työikäiset (25–64-vuotiaat) taas haluavat kokea nuoria ja ikäihmisiä enemmän merkityksellisyyttä ja arvostusta ja mahdollisuutta kokea ylpeyttä tekemisistään. Korkeimmin koulutetut vastaajat taas ovat muita harvemmin sitä mieltä, että toiminnan tulisi olla helppoa ja vähän osaamista vaativaa, ja he ovat muita kiinnostuneempia toiminnasta, jossa voi haastaa itseään ja oppia uutta.

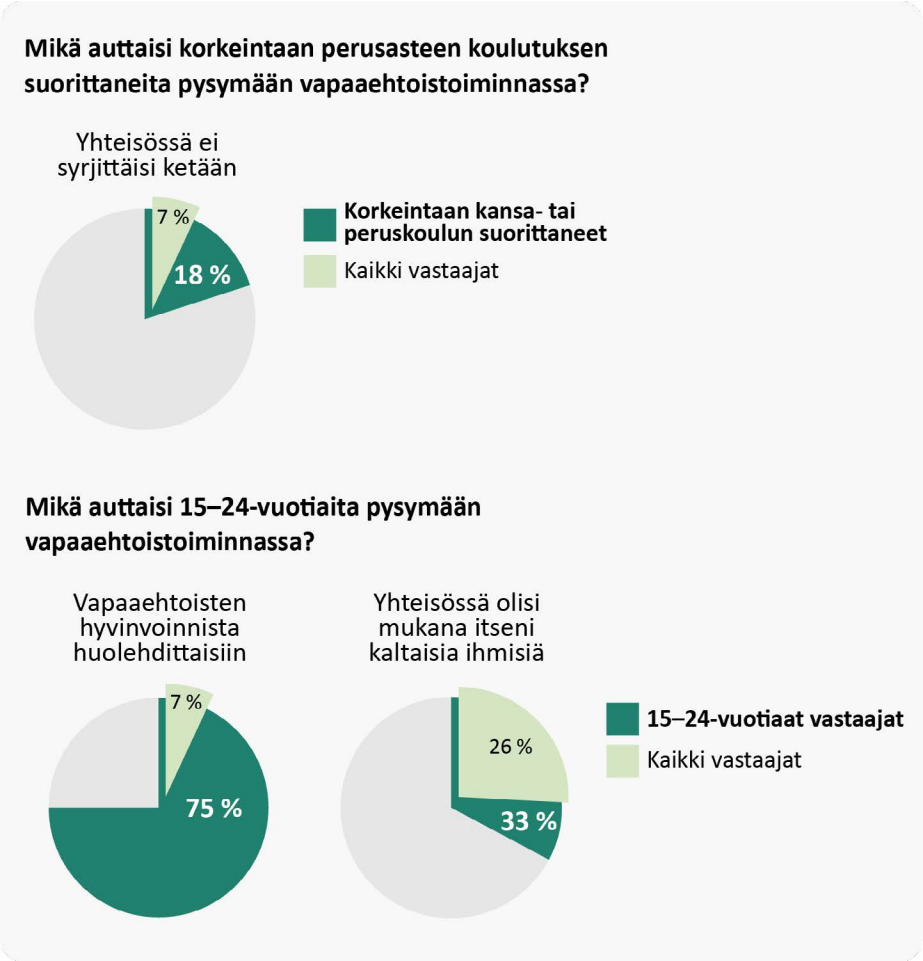

Vapaaehtoistoiminnan merkittävimmiksi koetut pitovoimatekijät korkeintaan perusasteen opinnot suorittaneiden (N = 109) ja 15–24-vuotiaiden (N =180) vapaaehtoisten keskuudessa

Vapaaehtoistoiminnan tulevaisuusnäkymiä kaupungeissa ja maaseudulla

Vastaajilta kysyttiin tulevaisuuden toiminta-aikeista ja toiminnan merkityksellisyydestä nyt ja tulevaisuudessa. Jälkimmäinen oli avokysymys. Lähitulevaisuudessa eli kolmen vuoden päästä kaikista vastaajista toiminnassa aikoo olla mukana enemmän 21 % (643/3 111 vastaajaa) ja joko vähentää tai lopettaa toimintansa 12 % vastaajista (n = 380). Muut joko aikovat jatkaa toimintaansa entisellään, eivät ole olleet mukana tai eivät aio aloittaa. Alueelliset erot olivat hyvin pieniä, joten asuinpaikka ei yksin vaikuta tähän näkemykseen. Maaseudulla on kuitenkin kaupunkeja huomattavasti enemmän heitä, jotka ovat hoitaneet yli kuutta erilaista vapaaehtoistehtävää kyselyä edeltäneiden 12 kuukauden aikana. Tästä mahdollisesti johtuva kuormittuneisuus on yhteydessä haluun vähentää toimintaa: kun 1–2 tehtävää hoitaneista vapaaehtoisista 15 % harkitsee toiminnan vähentämistä tai lopettamista, yli kuutta tehtävää hoitaneista noin 21 % aikoo tehdä samoin.

Kaupungeista ja maaseudulta tulevat vastaajat kokevat tulevaisuuden toimintamuotonsa melko samanlaisina. Yli 90 % sekä maaseudun että kaupunkien vastaajista aikoo olla toiminnassa mukana joko kasvokkain tai yhdistäen lähi- ja etätoiminnan. Maaseudun vastaajista harvimmin asutulla maaseudulla asuvista vastaajista hieman pienempi osuus, 84 % (54 vastaajaa), aikoo olla mukana kasvokkain tai sitä ja etätoimintaa yhdistävässä tekemisessä.

Maaseudulla vapaaehtoistoiminta on tällä hetkellä kaupunkeja useammin vapaasti organisoitunutta. Samoin on tulevaisuuden ajatuksissa. 21 % (110 kpl) maaseudulta tulevista toiminnassa olevista vastaajista aikoo osallistua toimintaan vapaasti organisoituen, kun kaupungista tulevien vastaajien osuus on 17 % (310 kpl). Molemmissa yli puolet haluavat olla jonkin yhteisön organisoimassa toiminnassa, ja heistä

sekä maalla että kaupungeissa yli 80 % valitsee yhteisöksi järjestön tai yhdistyksen. Kaupungeista tulevista vastaajista noin neljäsosa (26 %) ei tiedä, miten toimintansa suuntaa lähitulevaisuudessa, ja epätietoisuus korostuu erityisesti nuorten ja nuorten aikuisten vastauksissa.

Avokysymys vapaaehtoistoiminnan merkityksestä nyt ja tulevaisuudessa esitettiin kaikille. Siihen vastasi 2 018 henkilöä. Tässä lyhyessä katsauksessa olisi mahdotonta nostaa esiin kaikkia teemoja. Nyt esityksen pohjana on ensin Copilot-tekoälyohjelman nostot tärkeimmistä tulevaisuusteemoista, jotka vastaavat artikkelin laatijan koko aineiston alustavaa tarkastelua ja jotka ovat laatijan tarkistamia. Teemoja tarkastellaan alla teemoittain vertaillen myös kaupungeissa (1 584 avovastausta) ja maaseudulla (434 avovastausta) asuvien vastaajien näkemyksiä. Teemoja on käsitelty käymällä läpi vastauksia etsimällä teemoihin liittyvillä hakusanoilla: esim. nuorten kohdalla hakusanana oli nuor*.

Tekoälyn tuottama yhteenveto tulevaisuuden näkymistä:

”Tulevaisuudessa vapaaehtoistoiminnan roolin odotetaan pääosin **kasvavan ja korostuvan entisestään**: kun julkisten resurssien vähetessä auttamisen tarve lisääntyy, vapaaehtoiset ovat yhä tärkeämpi voimavara. **Moni vastaaja uskoo** vapaaehtoistyön merkityksen **vaikuttavan yhteiskunnan elinvoimaan ja hyvinvointiin** ratkaisevasti – olipa kyseessä apu heikommassa asemassa oleville, nuorten harrastustoiminnan mahdollistaminen tai yhteisöllisyyden rakentaminen. Samalla esiin nousee **huoli vapaaehtoisten riittävyydestä ja jaksamisesta**, varsinkin jos vapaaehtoistyön perinteet eivät siirry nuoremmille tai jos taloudelliset ja poliittiset paineet kuormittavat liikaa kolmatta sektoria. Tulevaisuuden näkymissä vapaaehtoistoimintaan liittyy sekä s**uuria odotuksia että epävarmuuksia** – dynaamiset ja joustavat osallistumismuodot sekä vahva tuki vapaaehtoistyölle voisivat auttaa turvaamaan sen keskeisen roolin ja jatkuvuuden muuttuvassa yhteiskunnassa.” (Copilot-tekoälyohjelma, johon aineistoksi syötetty kyselyn avovastaukset käskyllä analysoida niistä tulevaisuusteemat. Tekijä tarkistanut tekstin 24.6.2026.)

Teemat

1. Vapaaehtoistoiminnan rooli korostuu yhteiskunnassa:

Sekä kaupunkien että maaseudun vastaajien näkemyksissä korostuu huoli vapaaehtoisten ja heidän yhteisöjensä mahdollisuuksista auttaa haastavassa asemassa olevia kohderyhmiä tilanteessa, jossa sekä resurssit pienenevät että autettavia on enemmän ja heidän tilanteensa on vaikeutunut. Vastauksissa kritisoitiin jonkin verran keväällä 2026 vallassa ollutta hallitusta suoraan, myös ajoittain karkeasti. Tähän teemaan liittyvä tyypillinen vastaus:

”Luulen, että leikkauspolitiikan keskellä vapaaehtoistyön rooli yhteiskunnassa tulee tulevaisuudessa kasvamaan nykyiseen verrattuna: yhä useampia yhteiskunnan tukitehtäviä on tarvetta hoitaa vapaaehtoistyönä. Eri kysymys on kuitenkin se, millaiset edellytykset toiminnan pyörittämiseen tulee olemaan, kun rahoituksen hankkiminenkin jää yhä enemmän toimijoiden omalle vastuulle, ja esim. yritysten halukkuus tukea järjestöjä voi kustannuspaineiden puristuksessa vähentyä. Vapaaehtoistyön pyörittäminen edellyttää myös sitä, että meillä olisi yhteiskunnassa riittävästi hyvinvoivia kansalaisia, joilla on aikaa, halukkuutta ja voimavaroja toimia vapaaehtoisina.”
(Vastaaja maaseudulta)

2. Vapaaehtoistoiminta ylläpitää elinvoimaa ja hyvinvointia:

Sekä kaupungeissa että maaseudulla asuvien henkilöiden vastauksissa nousi esiin yhteisöjen merkitys haastavina aikoina ja se, miten vapaaehtoistoiminta esimerkiksi mahdollistaessaan lasten harrastuksia ja monenlaista kohtaavaa toimintaa rakentaa yhteisöjä ja toimii vastavoimana individualismille, jonka osa vastaajista kokee olevan kasvussa. Maaseudun asukkaiden vastauksista nousi esiin aiemmin mainittu havainto, että ilman vapaaehtoistoimintaa monia palveluja ja toimintoja ei omalla alueella olisi ja huoli yhteisöllisyyden rapautumisesta, jos uusia vapaaehtoisia ei löydy. Molempien ryhmien vastauksissa mainittiin usein yhteisen hyvän ja edun kaltaisia teemoja.

”Erittäin tärkeää, ihmiset tarvitsevat yhdessä tekemistä. Tästä voi olla apua yksinäisyyteen, saa tunteen tarpeellisuudesta ja usein myös työn jälki näkyy ja palkitsee. Tunne merkityksellisyydestä ja siitä, että voi ottaa osaa yhteisen hyvän tekemiseksi.”
(Vastaaja kaupungista)

3. Vapaaehtoisten riittävyys ja jaksaminen haastavat:

Moni vastaaja pohti vastauksissaan sitä, että talkooperinne ei siirry ja vanhemmat, etenkään iäkkäämmät vapaaehtoiset eivät tulevaisuudessa tehtävien kasautuessa jaksa osallistua. Nuorten mukaan saamisen kohdalla vastaukset kaupunkien ja maaseudun välillä hieman poikkesivat toisistaan. Molemmissa vastaajilla oli runsaasti huolta siitä, että nuoret eivät halua sitoutua varsinkaan pitkäkestoiseen toimintaan ja että he haluaisivat ajastaan rahallisen korvauksen. Ero syntyy siinä, että yli 10 kaupunkilaista vastaajaa joko näki nuorten kiinnostuksen kasvaneen tai toivoivat sen kasvavan, joten heillä oli aiheesta positiivisempi käsitys. Tehtävien muokkaaminen eri sukupolville sopiviksi oli muutamalle vastaajalle toiminnan tulevaisuuden elinehto.

”Mutta monia nuoriakin vapaaehtoistoiminta kiinnostaa, joten sen mahdollistaminen, että auttaa voisi niin, ettei kuormitu itse, eikä tarvitsisi toimia yli voimiensa, lisäisi varmasti kiinnostusta. Ne, jotka auttavat jo nyt, tekevät luultavasti niin jatkossakin.”
(Vastaaja kaupungista)

4. Vapaaehtoistoiminnalta odotetaan suuria epävarmoina aikoina:

Tämä teema oli hakusanojen valossa sisällöltään ristiriitaisin, mutta selkeitä alueellisia eroja ei vastauksissa ollut. Sekä kaupungeissa että maaseudulla asuvat vastaajat toivovat, että vapaaehtoistoiminnan jatkuvuus turvataan erityisesti sen altruistisen ja yhteistä hyvää luovan roolin takia. Yhteiskunnallisen epävarmuuden nähdään yleensä kasvavan, turvaverkkojen pettävän ja turvallisuustilanteen heikkenevän, jolloin jo edellä mainittu yhteisöllisyys on tärkeää ja luo turvallisuuden tunnetta. Toisaalta epävarmuutta lisäävät poliittiset päätökset, joiden seurauksena esimerkiksi jotkut vastaajat näkivät vaarantavan työttömien osallistumisen tukien menettämisen pelossa. Muutama vastaaja nosti esiin ristiriidan, että vapaaehtoisilta odotetaan koko ajan enemmän, mutta järjestöillä ei ole resursseja kouluttaa ja tukea heitä tarpeeksi, mihin viitattiin jo ensimmäisessä kohdassa.

“Erittäin tärkeänä nykyisessä epävarmassa maailman tilanteessa ja poliittisessa tilanteessa täällä Suomessa.”
(Vastaaja maaseudulta)

5. Vapaaehtoistoimintaa tarjoavien organisaatioiden tulee uudistua:

Suuriin odotuksiin liittyen muutama vastaaja nosti tulevaisuuden olennaiseksi kysymykseksi järjestöjen ja muiden vapaaehtoistoimintaa tarjoavien organisaatioiden uudistumiskyvyn. Syinä tälle nähtiin muuan muassa organisaatioiden liiallinen jäykkyys ja byrokratia, palkatun henkilöstön ja vapaaehtoisten väliset jännitteet ja taloudellisen avoimuuden paine. Omiinkin organisaatioihin suhteudutaan kriittisesti ja niiden uudistuminen nähdään tärkeäksi.

"Vapaaehtoistoimintaa tarvitaan – sen ympärillä olevat järjestöt pitäisi olla matalia organisaatioiltaan, ettei varat mene toiminnan pyörittämiseen vaan oikeisiin kohteisiin."
(Vastaaja kaupungista)

Sukupolvikysymykset ja toiminnan jatkuvuus ovat nousseet kautta linjan tärkeiksi ja nuorten osallistuminen on sekä huolen että toiveikkuuden aihe. Vapaaehtoistoiminnan jatkuvuuden kannalta nuorten näkemykset osallistumisesta ovat aina olleet tässä kyselyssä olennaisia. Vuonna 2026 nuorista 15–24-vuotiaista 29 % haluaa olla enemmän mukana ja alle viidesosa (18 %) ei. Tällä hetkellä maaseudulla erityisesti nuoria aikuisia osallistuu toimintaan suhteessa vähemmän, mikä muodostuu haasteeksi toiminnalle maaseudulla. Sekä kaupungeissa että maaseudulla asuvat nuoret ja nuoret aikuiset, jotka eivät nyt ole vapaaehtoistoiminnassa mukana, toivovat kiinnostavampia tehtäviä. Toiminnan uudelleen miettiminen voisi olla avaintekijä heidän rekrytoimisessaan. Toisaalta erityisesti maaseudun hyvin aktiivisten ikääntyvien vapaaehtoisten jaksaminen ja ylipäätään osallistuminen muodostaa tulevaisuudessa suuren haasteen maaseudulla asumiselle ylipäätään.

15-24-vuotiaat nuoret vapaaehtoistoiminnassa

47 %
on osallistunut vapaaehtoistoimintaan viimeisen 12 kuukauden aikana

60 %
on ollut lyhytkestoisessa toiminnassa

71 %
aikoo olla kolmen vuoden päästä mukana vähintään yhtä paljon kuin nyt, mutta lähes kolmasosa ei tiedä, aikooko olla organisoidussa vai vapaasti organisoituvassa toiminnassa

Nuoria houkuttelee eniten mukaan:

1. Tieto olisi helpommin löydettävissä 33 %
2. Tehtävien tarjonta olisi kiinnostavampaa 29 %
3. Elämäntilanteeni olisi sopivampi 24 %
4. Tietäisin heti, mihin sitoudun 22 %
5. Kaverini osallistuisivat myös 17 %

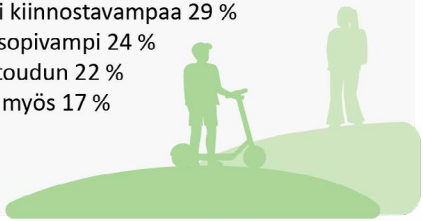

Havaintoja tulevaa varten

Aineistosta käy ilmi joitain asioita, joilla voi olla suuri merkitys sille, millaista vapaaehtoistoimintaa Suomessa tulevaisuudessa on ja miten sitä tulisi organisoida.

1. Vapaaehtoistoiminnan eriarvoisuus on pysynyt. Aiempien kyselyiden tapaan osallistumisen eroihin vaikuttaa erityisesti koulutus ja erot ovat kärjistetyimmät Uudellamaalla. Toisaalta vähemmän koulutetut vapaaehtoiset kokevat saavansa toiminnasta hyötyä esimerkiksi työllistymisessä. Koulutus kuitenkin vaikuttaa siihen, millaisia tehtäviä vapaaehtoisella on. Vuoden 2018 kyselyssä (Fields 2019) tehtävien laadulla havaittiin yhteys siihen, kuinka paljon vapaaehtoinen hyötyy toiminnasta. Esimerkiksi viestinnällisiin tehtäviin päätyneet vapaaehtoiset kokivat erityisen hyvin voivansa hyödyntää toiminnassa oppimaansa työssään. Vuoden 2026 kyselyssä korkeakoulutetuista vastaajista 14 % oli hoitanut viestintätehtäviä, korkeintaan kansa- tai peruskoulun suorittaneista vain 7 %. Tämän lisäksi järjestöjen ja muiden vapaaehtoistoimintaa koordinoivien organisaatioiden on kiinnitettävä huomattavasti enemmän huomiota vapaaehtoisten osallisuuteen, koska syrjintä nousi vahvemmin esiin vähiten koulutettujen vastaajien keskuudessa.

2. Vapaaehtoistoiminnalla on erilaisia todellisuuksia. Perinteinen pitkäkestoinen vapaaehtoistoiminta yhdistyksissä on pitänyt yllättävänkin hyvin pintansa vuosien varrella, mutta sillä on paljon opittavaa sekä maaseudun suoralta auttamistoiminnalta että neljännen sektorin liikehdinnältä. Nuoret ovat aiempaa epätietoisempia siitä, miten he haluaisivat toimia ja heidän innostamisekseen yhteistyö toimijoiden välillä ja toiminnan uudistaminen ovat tärkeitä.

3. Maaseudun vapaaehtoisten harteilla on iso osa palveluista. Vapaaehtoiset pitävät harvaan asutuilla alueilla huolta harrastuksista, hyvinvoinnista ja esimerkiksi pelastuspalveluista – jopa oman jaksamisensa kustannuksella. Tämä oli tässä kyselyssä ilmeistä erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa. Maaseudun asukkaiden ikääntyminen ja kaupungistuminen ovat tästä näkökulmasta valtava alue- sekä sosiaali- ja terveyspoliittinen haaste. Maaseudun nuorten aikuisten aktiivisempi rekrytointi toimintaan on yksi ratkaisukeino, sillä heidän osallistumisensa on verrattain vähäistä.

4. Ruuhka-Suomessa asuvat vapaaehtoiset kokevat hyötyvänsä toiminnasta eniten. Vaikka vapaaehtoistoiminnan perusta on altruismi ja auttamishalu, on enenevästi hyväksytty, että vapaaehtoinen hyötyy tekemisestään. Tämän kyselyn lisäksi muun muassa Vapaaehtoistyö.fi -palvelun toistuvat kyselyt (Puolitaival 2025) ovat osoittaneet hyvinvointivaikutuksia ja jopa työllistymisen helpottumista saatujen taitojen ja verkostojen avulla. Pääkaupunkiseudulla ja Uudellamaalla toimivat vapaaehtoiset kokevat saaneensa huomattavasti enemmän hyötyjä kuin muut, erityisesti Itä- ja Pohjois-Suomessa asuvat. Johtuuko tämä esimerkiksi työmarkkinoiden rakenteista? Demokratian ja luottamuksen näkökulmasta on myös huomioitava, että koetut vaikutusmahdollisuudet eivät jakaudu tasaisesti (vrt. OECD 2026).

5. Nuoret ovat tärkeä osa suomalaisen vapaaehtoisperinteen ja sitä kautta demokratian jatkuvuutta. Nuorten osallistumiseen on kiinnitettävä vastaajien mielestä senkin takia huomiota, että vapaaehtoistoiminta ylläpitää yhteisöjä ja kannustaa yksilöitä osallistumaan yhteiseen päätöksentekoon. Jos perinne katkeaa, heidän mielestään menetetään paljon. Vaikka monessa paikassa tehtäviä on jo muotoiltu uudestaan, nuorten äänen on kuuluttava vahvemmin vapaaehtoistoiminnan suunnittelussa ja kehittämisessä, koska sillä voi olla muutakin demokraattista osallistumista vahvistava vaikutus.

6. Vapaaehtoistoiminnan vähenevä resursointi ja kasvavat vaatimukset ovat ristiriidassa keskenään. Vastauksissa on huoli resurssien riittämättömyydestä ja leikkauksista, erityisesti siksi, että vapaaehtoisilta vaaditaan tällä hetkellä paljon ja he kokevat tarvitsevansa ohjausta. Tällä voi olla vaikutusta toiminnan laatuun ja erityisesti volyymiin sekä maaseudulla että kaupungeissa.

Näiden havaintojen lisäksi vastauksista nousi esiin, että vapaaehtoiset odottavat omilta yhdistyksiltään kevyempiä rakenteita, avoimuutta ja selkeää uudistumista. Suomessa vapaaehtois- ja järjestötoiminta on nähty oleellisena osana demokratiaa ja vaatimukset siihen kuuluvasta avoimuudesta koskevat vastaajien mielestä myös heidän omia organisaatioitaan.

Suomalainen vapaaehtoistoiminta on yhä vahvasti organisaatiovetoista ja näin on myös vapaaehtoisten lähitulevaisuuden näkymissä. Tämän takia järjestöt, yhdistykset, kunnat, seurakunnat ja muut toimijat ovat suuren haasteen edessä silloin, kun toimintaa tulee nopeasti organisoida uudelleen, ettei toiminnan määrä notkahda rajusti ja vapaaehtoistoiminnan hyötyjä sekä sen tekijöille että kaikille siitä osalliseksi tuleville menetetä. Samalla niiden tulee toimia eettisesti ja läpinäkyvästi, mikä nousi tässä kyselyssä avovastauksissa tulevaisuuden kannalta tärkeänä näkökulmana esiin.

Lähteet

Alanko, L.; Kilpi, J.; Ahola, N.; Mäenpää, P. ja Faehnle, M. (2024) Alueelliset erot kansalais- ja vapaaehtoistoiminnassa – tukemisen tarpeet ja verkostojärjestöjen rooli hyvinvointialueuudistuksessa Vapaa! – Fri! -hankkeen selvitystyön raportti. Oikeusministeriön julkaisuja 2024:2. Helsinki: Oikeusministeriö. https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/server/api/core/bitstreams/e1862e03-74c4-4f2a-b949-7b9e8ff8e2e6/content (haettu 29.6.2026).

Fields, M. (2024) Katsovatko järjestöt nyt sisäänpäin? Järjestöjen osaamistarvekyselyn 2024 tuloksia. Helsinki: Opintokeskus Sivis. https://www.opintokeskussivis.fi/materiaalit/jarjestojen-osaamistarvekysely-2024/ (haettu 29.6.2026).

Fields, M. (2019) Vapaaehtoistyö hyödyttää työelämässä nuoria, hyvin koulutettuja ja työssä olevia – analyysi vuoden 2018 vapaaehtoistyön tekeminen suomessa -aineistosta oppimisen näkökulmasta. Helsinki: Opintokeskus Sivis. https://www.opintokeskussivis.fi/materiaalit/vapaaehtoistyo-suomessa-2018/ (haettu 30.6.2026).

Mäenpää, P. ja Faehnle, M. (2021) Kaupunkiaktivismi haastaa hallinnon, muuttaa markkinat ja laajentaa demokratiaa. Urbania Summaries Series 2021/4. Helsinki: Helsingin yliopisto. https://www.helsinki.fi/assets/drupal/2021-09/pasi_maenpaa_maija_faehnle_kaupunkiaktivismi_haastaa_hallinnon_muuttaa_markkinat_ja_laajentaa_demokratiaa.pdf (haettu 29.6.2026).

OECD (2026) OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions. 2026 Survey results. Pariisi: OECD. https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2026-results_9eb63fec-en/full-report/political-voice-barriers-to-participation-and-implications-for-trust-in-government_08533950.html#chapter-d1e13586-db4b03dbbe (haettu 17.8.2026).

Puolitaival, S. (2025) Mitä vapaaehtoisille tehdyt kyselyt kertovat vuosilta 2022–2025? Sivustolla vapaaehtoistyö.fi. https://vapaaehtoistyo.fi/fi/experiences/otsikko (haettu 30.6.2026).

Työllisyyskatsaus kesäkuu 2026. Helsinki: Keha-keskus. https://www.doria.fi/handle/10024/195281 (haettu 18.8.2026).

Opintokeskus Sivis